

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**DENİZLİ'DE ORTAOKULLARIN FİNANSMAN
KAYNAKLARI**

Cihan TAŞKIN

DENİZLİ 2025

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

DENİZLİ'DE ORTAOKULLARIN FİNANSMAN KAYNAKLARI

Cihan TAŞKIN

**Danışman
Dr. Gökhan TUZCU**

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, proje yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu proje çalışmasında; proje içindeki tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu projenin herhangi bir bölümünü bu üniversitede ya da başka bir üniversitede başka bir tezsiz yüksek lisans projesi olarak sunmadığımı beyan ederim.

Cihan TAŞKIN

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu projenin hazırlanmasında emeği geçen tüm kişilere ve kurumlara teşekkür etmek isterim.

İlk olarak, kıymetli hocam ve danışmanım Gökhan TUZCU'ya teşekkür ederim. Bizleri “eğitim ekonomisi ve planlaması” bilim dalıyla O tanıştırdı. O olmasaydı, böyle bir bilim dalının varlığından haberimiz bile olmayacaktı. Doğal olarak bu dalda eğitim görme, araştırma yapma ve tez yazma olanağına kavuşamayacaktık. Dr. Tuzcu, bizlere, eğitimin çok farklı bir boyutunu görme olanağı sağladı. Çok teşekkür ediyorum.

Tez sürecinde bana yardımcı olan ve çeşitli alanlarda katkı sağlayan değerli okul müdür yardımcısı arkadaşlarım Musa YILDIZ ve Berrin KÜÇLÜ'ye,

Bana maddi ve manevi destek olan aileme, sabırlarına, sevgilerine ve cesaretlendirici sözlerine,

Bu yolculukta her daim yanımda olan sevgili eşim Dilek TAŞKIN ve kızlarım Gökçe TAŞKIN, Asya TAŞKIN'a

Son olarak, araştırma sürecindeki gelişmeleri paylaşıp, bu ürünün daha iyi bir değişimin gerçekleşmesine yardımcı olan tüm arkadaşlara ve meslektaşlarıma, sonsuz teşekkürler ...

Cihan TAŞKIN

ÖZET

DENİZLİ'DE ORTAOKULLARIN FİNANSMAN KAYNAKLARI

TAŞKIN, Cihan

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Proje Danışmanı: Dr. Gökhan TUZCU

Ocak 2025, 41 sayfa

Bu araştırmada, kamu (devlet) sektörüne ait ortaokulların finansman yapıları ortaya konulmuştur. Araştırma, niteldir ve Denizli ilinde yapılmıştır. Farklı yapılarda dört ortaokulun merkezi bütçeden gelen ödenekleri araştırılmıştır. Diğer bir deyişle, ortaokullara merkezi bütçeden ödenen öğretmen maaşları, yardımcı personel maaşları, yakacak, su, temizlik, iletişim, kırtasiye, taşıma, bakım-onarım, donatım vb ödenekler incelenmiştir.

Kamu (devlet) sektörüne ait ortaokullara merkezi bütçeden gönderilen ve harcanan kaynakların başında, öğretmen ve yardımcı personel maaşları gelmektedir. Bunların yanında yakacak, su, temizlik, iletişim ve kırtasiye harcamaları da vardır. Bazı okullarda bu harcamalara ek olarak taşıma, bakım-onarım ve donatım harcamaları adı altında giderler olduğu görülmektedir.

Merkezi yönetim bütçesinden gönderilen paranın, öğrenci başına düşen paylara bakıldığında, en fazla payın C kodlu okul öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, öğrenci sayısının az olması nedeniyle birim maliyetin yüksek olmasıdır. Merkezi bütçeden gönderilen paranın, çalışan başına düşen paylara bakıldığında, en fazla payın D kodlu okullarda çalışanlara ait olduğu; bunu C kodlu okul çalışanları, A ve en az pay olarak da B kodlu okullarda çalışanlara ait olduğu görülmüştür. Ortaokullarda en büyük harcama, personel için yapılmaktadır. Diğer bir deyişle, okulların personel giderlerinde en yüksek harcama, B kodlu okullarda yapılmaktadır. Bunun nedeni, en çok öğretmen ve yardımcı personelin bu okullarda olması, kıdem, derece, sosyal ve mali haklarının önemli bir gider oluşturmalarıdır.

Anahtar Sözcükler: Ortaokul, Finansman, Bütçe, Eğitim ekonomisi.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Eğitim Finansmanı	5
2.2. İlgili Araştırmalar	9
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	10
3.1. Araştırmanın Modeli	10
3.2. Evren ve Örneklem.....	10
3.3. Veri Toplama Aracı	11
3.4. Verilerin Toplanması	11
3.5. Verilerin Çözümlemesi	11
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	12
4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular	12
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	12
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	19
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	22
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER	25

5.1. Tartışma ve Sonuç	25
5.2. Öneriler	27
KAYNAKÇA	29
EKLER	30
Ek 1. İzinler	30
ÖZGEÇMİŞ	32

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. <i>Eğitimde Finansman Yaklaşımlarının Temel Gerekçeleri ve Sınırlılıkları</i>	6
Tablo 3.1. <i>Verilerin Toplandığı Okullarda Öğrenci ve Çalışan Sayısı</i>	10
Tablo 4.1. <i>Ortaokulların Merkezi Bütçeden Ödenen Harcamaları</i>	13
Tablo 4.2. <i>Ortaokullarda Öğrenci Başına Yapılan Ortalama Harcama</i>	19
Tablo 4.3. <i>Ortaokullarda Çalışan Başına Yapılan Yıllık Ortalama Harcama (TL)</i>	22
Tablo 4.4. <i>Bir Ortaokulda Bir Yılda Yapılan Personel Harcaması Toplam (TL)...</i>	22

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Finansmanın yeterli olması, bütün örgütler için önemli olduğu gibi okullar için de oldukça önemlidir. Bu araştırmada, kamu (devlet) sektörüne ait ortaokulların finansman kaynakları araştırılmıştır.

Bu bölümde, problem durumu, problem ve alt problemler, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Karakütük (2023), ekonomistlerin, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında eğitimin ekonomik gelişmeye yaptığı etki ile ilgili araştırmaların eğitim ekonomisinin bilimleşmesine önemli katkı yaptığını belirtmektedir. Eğitim ekonomisinin modern çözümlemesi, Theodore Schultz'un 1960'ta Amerikan Ekonomi Derneğinde yaptığı konuşmayla doğmuştur. Bu konuşmada insan sermayesine yapılan yatırım, fiziksel sermayeye yapılan yatırıma benzer bir yatırımdır ve bireylerin, tıpkı firmaların yeni makinelere yatırım yapmaya karar vermesi gibi, kendi eğitimlerine yatırım yapmaya karar verebilmesine değinir. İnsan sermayesi, insanın yeteneklerini ve içsel üretkenlik kapasitesini belirtmektedir. Bu yetenekler, eğitim, sağlık gibi alanlara yatırım yapılarak arttırılabilir ve çoğunlukla kazanç olarak ölçülen bir hizmet akışı oluşturan bir varlık olarak görülmektedir. Eğitim ekonomisinde insan sermayesi kuramının lehine gelişen bakış açısı, eğitimin ekonomik kalkınmayı geliştirici etkisi temeline dayanmaktadır. Eğitim ekonomisi içindeki birincil araştırma alanı, okullaşma ve bireysel edim (performans) ile ilişkilidir. Eğitim, işgücü piyasasında daha yüksek kazanç ve parasal getiri elde edecek olan bireysel bir yatırım kararı olarak modellenir.

Eğitim yatırımlarıyla edinilen bilgi ve beceri insan verimliliğini artırır. Her yatırımda bireyler cepten yapılan harcamalar, vazgeçilen kazançlar ve çalışma gibi maliyetleri üstlenmektedir. Yapılan yatırımlar, işgücü piyasasında artan kazanç, daha iyi işlere erişim, istihdam olasılığının artması ve daha iyi sağlık koşullarıyla bireylerin yaşamlarının ilerleyen dönemlerine etki etmektedir. Bununla birlikte daha yüksek eğitim düzeylerinin yüksek sosyal statüyle bağlantılı prestij, psikolojik yararları da hesaba katılabilmektedir. Ekonomistler, diğer koşullar eşit olduğunda, alınan eğitimle edinilen kazançların doğru orantılı olduğunu varsayarlar. İnsan sermayesi kuramı için kanıt ise

özellikle gelişmiş ülkelerdeki varolan eğitim düzeyleri ve kazançlar arasındaki güçlü pozitif bağda bulunabilir. Psacharopoulos (2014), bireysel ve toplumsal getiri farklılaşmaları, eğitim düzeyleri ve yararlanılan yetiştirme olanakları arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Farklı eğitim düzeylerinin getirilerinin farklılaştığı görülürken, benzer eğitim düzeylerinin de getirilerinin benzerliği görülmektedir.

Okulların gereksinimleri çok çeşitlidir ve büyüktür. Bu gereksinimlerin hepsi için merkezi yönetim bütçesinden (MEB) para gelmemekte, gelse bile zaman zaman gecikmeli gelmektedir. Böyle zamanlarda okul yönetimleri, kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettikleri gelirleri, günlük gereksinimleri için kullanmaktadırlar. Bu gelirler, kırılan camların yenilenmesi, bozulan kapıların-pencerelerin tamir ettirilmesi, toner ve A4 kağıdı alınması, sosyal etkinlikler düzenlenmesi, ödül verilmesi, arızalanan cihazların (yazıcı, telefon, bilgisayar, fotokopi makinesi) tamir ettirilmesi, spor malzemesi alınması vb işler için harcanmaktadır. Diğer bir deyişle, elde edilen gelirler, okulda işlerin aksamasını önlemekte, niteliğin artmasına ve daha çok etkinliğin yapılmasına katkı sağlamaktadır. Okulların temel gereksinimleri (işgören maaşları, elektrik-su-internet vb ücretleri, pansiyon harcamaları) MEB tarafından ödenmekte; diğer küçük gereksinimler okulların kendi olanakları ve çabaları ile elde ettiği gelirlerle karşılanmaktadır (Tuzcu, 2025).

1.1.1. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi şöyledir: “Denizli’de ortaokulların finansman kaynakları nelerdir?”

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Merkezi yönetim bütçesinden ortaokullara hangi alanda kaç para gönderilmektedir?
2. Ortaokullar, öğrenci başına ortalama kaç para harcamaktadır?
3. Ortaokullar, çalışan (personel) başına ortalama kaç para harcamaktadır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile 2024-2025 öğretim yılında, Denizli ilinde, kamu sektörüne ait ortaokulların finansal kaynaklarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de genelde eğitimin finansmanına ilişkin, özelde ise okulların finansmanına ilişkin yeterli veri yoktur. Gerek Milli Eğitim Bakanlığı, gerek Yükseköğretim Kurulu tarafından okul özelinde yayınlanan herhangi bir rapora rastlanmamaktadır. TÜİK tarafından her yıl eğitim harcamaları yayınlanmaktadır, ancak bunlar eğitim düzeyleri (okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) itibariyledir, okul türleri itibariyle değildir. Doğrudan doğruya ortaokulların finansmanı ve harcamaları üzerine bir rapora rastlanmamaktadır.

Gerek Milli Eğitim Bakanlığı, gerek Yükseköğretim Kurulu, gerekse Türkiye İstatistik Kurumu tarafından, illere göre yapılan eğitim harcamalarına ilişkin herhangi bir rapor yayınlanmamaktadır. Oysa bu, çok gereksinim duyulan bir alandır. Çünkü okullar arasında eğitim harcamaları farklı olduğu gibi iller arasında da farklıdır. Örneğin, Denizli ilinde yapılan harcama ile Hatay ilinde yapılan harcama farklı olabilir. Edirne ilinde yapılan harcama ile Erzincan ilinde yapılan harcama farklı olabilir. İllere göre veri yayınlanmadığı için, iller arasında maliyet ve başarı karşılaştırması yapılamamaktadır. Sürekli olarak tahmini veriler üzerinde konuşulmakta ve yaşanan birkaç olay sürekli olarak örnek gösterilmektedir. Oysa bu durumun bilimsel hiçbir yanı yoktur.

Gerek okul düzeyinde, gerek il düzeyinde verilerin yetersiz olması, rasgele politikalar oluşturulmasına, yanlış uygulamalara girişilmesine ve kaynakların savurganca kullanılmasına neden olmaktadır. Bilindiği gibi her kaynağın farklı kullanım alanları vardır. Eğitim sektöründe kullanılan kaynaklar, aynı zamanda turizm sektöründe de kullanılabilir, madencilik sektöründe de kullanılabilir. Diğer bir deyişle elde varolan kaynaklar, bir değil birden çok alanda kullanılabilir. Haliyle savurganlık ederek sektörlere zarar verilebilmektedir.

Hiçbir ülke, gereksinim duyduğundan daha çok kaynağa sahip değildir. Her ülkenin sahip olduğu kaynaklar da sınırsız değildir. O halde okulların da gelirleri ve giderleri çözümlenmeli ve yayınlanmalıdır. Ülke ekonomisine ve ülke nüfusuna bir bütün olarak bakınca, okullar dışındaki kurumların da gelirleri ve harcamaları çözümlenmeli ve yayınlanmalıdır.

Türkiye’de 2000’li yıllarda ivmeli bir hızla devam eden kamu hizmetlerindeki özelleştirme, diğer alanlarda olduğu gibi eğitim hizmetlerinde de sürmektedir. Kamu hizmet alanlarından eğitimin giderek özelleştirilmesi bu alana yapılan harcamaların da yönünü devletten hanehalkları yönüne doğru kaydırmaktadır. Son on yılda nüfustaki artış

göz önünde bulundurulduğunda, merkezi bütçeden eğitime ayrılan payda, dikkate değer bir artış olmadığı bilinmektedir. 2011 yılında bu oran % 14,59 iken 2020 yılında %14,75'tir. Bu, devletin eğitim alanında yatırım ve harcamalarında ilerleme bir yana bu harcamaların hanehalkları yönünde devredildiği gerçeğini açığa çıkarmaktadır Türkiye'de eğitim harcamaları üzerine TÜİK istatistiklerinde hanehalkı eğitim harcamalarının, genel eğitim harcamaları içindeki payı son bir yılda % 20'den % 22'ye yükselmiştir. Bu da bölgesel ve genel düzeyde eğitim harcamalarının giderek arttığını ortaya koymaktadır (TÜİK, 2022).

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları şunlardır:

- Araştırmaya katılan ortaokullar, finansal kaynaklarıyla ilgili gerçek verileri sağlamışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2024-2025 öğretim yılında, Denizli ilinde, kamu (devlet) sektörüne ait ortaokullarda yapılmıştır.
- Veriler, okulların mali kayıtlarından toplanmıştır.

1.6. Tanımlar

Eğitim Harcaması: Eğitim-öğretim için merkezi bütçe ve diğer paydaşlar tarafından yapılan harcamalar.

Gelir: Emek karşılığı alınan ücret-maaş, toprak kirası, sermaye geliri, girişimci gelirlerinden biri ya da bir kaçı (Tuzcu, 2021, s.137).

Gider (Harcama): Bir kişi ya da şirketin mal ve hizmet üretme ve varolan çalışmalarını sürdürebilmesi için para vb. değerlerini kullanması (Tuzcu, 2021, s.137).

Hanehalkı Eğitim Harcaması: Hanehalkları tarafından çocukların eğitimi için yapılan harcamalar.

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmayla ilgili kuramsal verilere ve daha önceden yapılmış araştırmalara kısaca yer verilmiştir.

2.1. Eğitimin Finansmanı

Eğitimin finansmanı, eğitim-öğretim çalışmalarını sürdürebilmek için parasal kaynak sağlama sürecidir, mekanizmalarıdır. Bu süreç, bölgesel, kurumsal, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik farklılıklar dikkate alınarak, bu kaynakların bireylere ve gruplara paylaştırılmasını içerir. Eğitim finansmanı, kamu fonları ve özel harcamaların toplamından oluşmaktadır (Güngör ve Göksu, 2013: 61). Eğitimin finansmanı, çeşitli kaynakların farklı göreceli katkıları ile ulusal bağlamlar arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Bu heterojenliğe rağmen, eğitim finansmanı genel olarak kamu, özel ve karma modeller olarak kategorize edilebilir. Bu finansman türlerinin ayrıntılı bir dökümü ekteki tabloda sunulmaktadır. Her finansman türünün, üstün yanları olduğu gibi zayıf yanları da bulunmaktadır. Bu doğal sınırlamalar, ulusal bağlamlar arasında finansman modellerinin seçimindeki farklılıklara katkıda bulunur. Bu farklılıkların temel belirleyicilerinden biri, kamu sektörünün eğitimdeki rolü ve eğitime verdiği değerdir.

Bu araştırma, kamu eğitim harcamalarını eğitim finansmanı için bir vekil olarak kullanmaktadır. Sonuç olarak, eğitim finansmanının çözümlenmesi, kamu sektörü tarafından yapılan harcamalara odaklanmaktadır. Kamu harcama sınıflandırmaları geniş bir yelpazedeki eğitim harcamalarını kapsamaktadır. Bu çalışma, kamu harcamalarını, idari, işlevsel ve ekonomik sınıflandırmalar merceğinden incelemektedir. Özellikle eğitim harcamalarının bu sınıflandırma çerçevesinde değerlendirilmesine odaklanmaktadır. İdari sınıflandırma, devlet aygıtının örgütsel yapısına dayalı olarak kamu harcamalarının kategorize edilmesini ifade etmektedir. Bu süreç, kaynakların kamu idaresi tarafından oluşturulan hiyerarşik bir çerçeveye göre, bürokratik otoriteden türetilen ölçütler kullanılarak tahsis edilmesini içermektedir. İdari sınıflandırma perspektifinden bakıldığında, eğitim harcamaları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bütçe süreci aracılığıyla ulusal düzeyde başlayan ve daha alt yönetim düzeylerine kadar uzanan hiyerarşik fon tahsisi olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, Milli Eğitim Bakanlığı, yerel

ve il idareleri ve üniversiteler tarafından yapılan harcamaları kapsamaktadır (Yardımcıoğlu, 2012: 29).

Tablo 2.1. *Eğitimde Finansman Yaklaşımlarının Temel Gerekçeleri ve Sınırlılıkları*

<i>Finansman Yaklaşımı</i>	<i>Temel Gerekçesi</i>	<i>Sınırlılıkları</i>
Kamu Finansmanı	– Fırsat ve olanak eşitliğini yükseltir.	– Kamusal kaynaklar daraldığında, eğitimde nitelik düşer.
Eğitimin parasal kaynakları, kamu yönetimi aracılığıyla vergilerden sağlanır.	– Dışsal yararları göz önüne alır. – Eğitim ve işgücü piyasası hakkında bilgi edindirerek, iyi kararlar alınmasının temelini oluşturur. Ölçek ekonomisine uygun eğitim planlaması yapılmasını kolaylaştırır.	– Sistemi sorgulama ve değerlendirme olanağı sunmaz. – Kişisel tercihler dikkate alınmayabilir.
Özel Finansman	– Bedel ödeme, kullanımda verimliliği artırır.	– Eğitimde eşitsizlikler artar.
Eğitimden yararlanan öğrenciler ve aileleri, eğitimin fiyatını ödeyerek sisteme parasal kaynak sağlar.	– Eğitim sürecini yargılama ve sorgulama olanağı verir. – Kişisel tercihler dikkate alınır.	– Kişisel yararlar odaklı eğitime yönelim başlar; dışsal yararlar ihmal edilir.
Karma Finansman	– Eğitimden yararlanan tüm kesimlerin eğitime ilgi düzeylerini yükseltir.	– Maliyetlere, hangi kesimin, hangi düzeyde katkıda bulunacağının belirlenmesi güçtür.
Eğitime kamu kesiminin yanı sıra eğitimden yararlanan öğrenciler ve aileleri, işletmeler ve gönüllü kuruluşlar da parasal katkı sağlar.	– Bir kaynaktaki daralma, diğeri ile telafi edilerek nitelik düşürülmez. – Hem etkililik, hem de eşitliğe katkıda bulunur.	– Bu sistemi kurma ve yönetme maliyetleri yüksektir.

Kaynak: Tural, 2002: 193.

İdari sınıflandırma, kurumsal bir harcama düzeyi oluştururken, harcamaların kamu tarafından fiilen gerçekleştirilmesi toplumsal yarar sağlama amacına hizmet etmektedir. Dolayısıyla, hizmet temelli bir fonksiyonel harcama sınıflandırması gerekli hale gelmektedir (Pehlivan, 2008: 78). İdari sınıflandırma, eğitim kurumlarına tahsis edilen bütçeyi tanımlayabilse de, kaynakların eğitim faaliyetlerine yönelik gerçek tahsisi konusunda sınırlı bir görüş vermektedir. Sonuç olarak, işlevsel sınıflandırma, belirli bir dönem boyunca eğitim kurumları içindeki kaynakların, çeşitli hizmetler arasında kesin dağılımını belirlemek için gerekli hale gelmektedir (Nadaroğlu, 1996: 156).

Kamu harcamalarının ekonomik sınıflandırması, gerçek harcamalar ve transfer harcamaları arasında ayırım yapmaktadır. Gerçek ekonomik harcamalar, iki temel bileşene ayrılır: cari harcamalar ve yatırım harcamaları. Ekonomik çözümlemelerde yaygın olarak kullanılan bu sınıflandırma, harcamaların hizmet, ürün ve işgücüne dayalı niteliklerini öne çıkarmaktadır (Akdoğan, 2008: 84). Toplumun kullanımı için mal ve hizmet alımı olarak tanımlanan kamu tüketim harcamaları gerçek harcamalar olarak sınıflandırılmaktadır. İşgücü maliyetleri, özellikle de devlet memurlarına ödenen maaşlar, cari harcamalar olarak sınıflandırılır ve üretim fonksiyonunda bir girdi faktörünü temsil eder. Benzer şekilde, bir üretim sürecinde ara malların satın alınması da gerçek harcama olarak kabul edilir. Örneğin, hükümetin yol yapımı için yaptığı harcamalar reel harcamaları oluşturmakta ve ulusal geliri doğrudan etkilemektedir (Pehlivan, 2008: 79). Cari harcamalar, belirli bir bütçe döngüsü içinde ayrılan-paylaştırılan harcamalar olarak tanımlanır. Üretim kapasitesinde bir artışa doğrudan katkıda bulunmayabilirler ve genellikle yıllık olarak tekrarlanırlar. Genel olarak cari harcamalar, varolan üretim kapasitesinin kullanımı için gerekli olan mal ve hizmetler için yapılır. Bu harcamalar üretim kapasitesini dolaylı olarak etkilerken; bunların yokluğu yatırım kapsamına giren hizmetlerin gerçekleştirilmesini engelleyecektir (Akdoğan, 2008: 86-87).

Yatırım harcamaları, üretim ve faktör verimliliğini artırma, kaynak dağılımını optimize etme ve uzun vadeli yarar sağlayan mal ve hizmetlerle ilgili maliyetleri karşılama kapasiteleri ile karakterize edilmektedir. Yatırım harcamalarına örnek olarak, tesis inşası için yapılan harcamalar, proje giderleri ve araç alımları gösterilmektedir (Gürsoy, 1978: 132). Eğitim harcamaları, öğretmen maaşları ve ek ders ücretleri, ısıtma, elektrik ve su tüketimi gibi okul tesisiyle ilişkili işletme giderlerini kapsar (doğrudan maliyetlerdir). Okul binalarının inşası, taşıt alımları ve bir yıldan uzun ömürlü eğitim teknolojilerinin sağlanması ile ilgili maliyetler olarak tanımlanan eğitim harcamaları, sermaye harcamaları olarak sınıflandırılmaktadır. Aynı zamanda, bu harcamalar ulusal

gelir üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkilere sahiptir. Eğitim için yapılan harcamalar cari harcamalar olarak sınıflandırılırken, bireysel bilgi ve becerilerin geliştirilmesi göz önüne alındığında, özellikle de bu tür yatırımlardan elde edilen yararların belirli bir zaman dilimiyle sınırlı kalmayıp uzun bir süreye yayıldığı düşünüldüğünde “yatırım harcamaları” olarak kabul edilmektedir (Uluatam, 2003: 223).

İnsan sermayesinin gelişimsel yörüngesini önemli ölçüde etkileyen eğitimcilere tahsis edilen ücretler ve eğitim-öğretim yılı boyunca yapılan harcamalar, cari harcamalar çerçevesinde değerlendirilse de, eğitime yapılan yatırımların geri dönüşünün ya da eğitim harcamalarının insan sermayesinin verimliliğine katkıda bulunduğu algısı nedeniyle maddi harcamalar olarak sınıflandırılmaktadır. İnsan sermayesinin üretkenliği ile ilişkili avantajların uzun bir zamansal ufukta ortaya çıktığı göz önüne alındığında, eğitim harcamalarını yatırım harcamalarına benzer şekilde yorumlamak olanaklıdır.

Ekonomik harcamaların bir başka türü “transfer harcamalarıdır”. Transfer harcamaları, ulusal geliri etkilemez; satın alma gücünün aktarılması (transferi) olarak algılanmaktadır (Nadaroğlu, 1996: 158). Eğitim finansmanı alanında, transfer harcamaları denildiğinde, öğrenci bursları, ders kitaplarının üretimi ya da piyasadan satın alınmasıyla ilgili devlet tarafından yapılan harcamalar ve yurtlar gibi konaklama tesisleriyle ilgili eğitim harcamaları yer almaktadır. Kamu harcamaları sınıflandırması çerçevesinde incelenen eğitim harcamaları ayrıca çeşitli eğitim kademelerine göre de değerlendirilebilmektedir.

Zhang (2002: 7-8) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, eğitim kurumlarına kayıt oranını etkileyen kritik bir belirleyici, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumudur. Düşük sosyo-ekonomik geçmişe sahip ailelerden gelen çocuklar, çoğunlukla okula devamlı ilgili zorluklarla karşılaşmaktadır. Sonuç olarak, örgün eğitimin olumlu dışsallıklarından yeterince yararlanamamaktadırlar. Bu çözümleme, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerdeki hükümetlerin, sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı geçmişe sahip çocukların eğitime erişimini artırmak için, kamu harcamalarını bir politika mekanizması olarak kullandığını göstermektedir. Bu tür harcamaların, eğitimsel kazanımlar üzerindeki olumlu etkisinin evrensel olarak kabul edilmesi, eğitimsel eşitliğin desteklenmesindeki / özendirilmesindeki öneminin altını çizmektedir. Bu politika, gelir düzeyine bakılmaksızın sosyo-ekonomik yelpazedeki kişilere açıkça yarar sağlamaktadır. Bununla birlikte, orta ve yükseköğretime ilişkin bir çözümleme, devam oranlarında bir eşitsizlik olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, yüksek gelirli ailelerin çocukları önemli ölçüde daha az devamsızlık yapmakta, bu da devlet tarafından finanse edilen

okullara erişim ve bunlardan yararlanma konusunda potansiyel bir üstünlük yaratmaktadır. Eğitim kaynaklarının tahsisi, ilköğretim düzeyinde sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı grupların lehine bir örüntü sergilemektedir. Buna karşılık, orta ve yüksek eğitim düzeylerinde kaynak ayırma-paylaştırma, sosyo-ekonomik açıdan avantajlı gruplara yarar sağlama eğilimindedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Karakütük (2023) eğitimin finansmanını, eğitim hizmetinin sürekliliğinin sağlanması için gerekli olan mali ve mali olmayan kaynakların sağlanması olarak tanımlamıştır. Eğitimin finansmanı, eğitim hizmetlerinin sunulması için gereken parasal kaynakların elde edilmesi ve tahsis edilmesini içermektedir. Bu süreç, fonların çeşitli bölgelere, illere, eğitim düzeylerine ve sosyoekonomik gruplara dağıtılmasını gerektirmektedir. Eğitim finansmanı, kamu fonlarından, öğrenci harçlarından, sınav ve kayıt ücretlerinden, özel eğitim harcamalarından ve diğer kaynaklardan sağlanabilmektedir.

Güngör ve Göksu (2013) çalışmalarında, bir ülkedeki eğitim hizmetinin düzeyi, eğitime ayrılan mali kaynakların yanı sıra girdilerin niteliği ve niceliği, eğitim teknolojisi ve eğitim sisteminin yapısı ve işleyişi tarafından belirlenmektedir. Adem (2008) çalışmasında, eğitimin finansmanı maliyet fiyatlarının belirlenmesini, finansman kaynaklarının güvence altına alınmasını ve harcamaların bölüştürülmesini içermektedir.

Kurul (2012) tarafından belirtildiği üzere, eğitim topluma bir dizi mali ve mali olmayan avantaj ve yayılma etkisi sunar. Bunun yanı sıra kişilere daha fazla ücret, prestij, iş beklentisi ve daha fazla eğitim şansı sağlamaktadır. Eğitim masraflarının toplum ve kişiler arasında paylaştırılması konusu, eğitimin kişisel ve toplumsal avantajlarının belirlenmesindeki zorluklardan kaynaklanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve çözümlenmesinde kullanılan tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel ve durum çalışması olarak planlanmıştır. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme (mülakat) ve belge taraması şeklinde yapılabilmektedir (Büyüköztürk vd, 2019). Nitel yöntemlerin eğitim araştırmalarında tercih edilme nedeni, araştırmacıların öğretme ve öğrenme süreçlerini, eğitim politikalarını ve eğitim çıktılarını etkileyen sosyal ve bağlamsal etmenleri incelemesine olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Durum çalışmalarının amacı, bir durum hakkında derinlemesine betimlemeler yapmak ve durumu olduğu gibi anlayabilmektir (Büyüköztürk vd, 2019).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında, Denizli ilinde, ortaokul düzeyindeki kamu okulları oluşturmaktadır. Evrende 50 dolayında kamu ortaokulu bulunmaktadır. Örneklem olarak, dört ortaokulunun finansman yapıları incelenmiştir. Veriler, okulların resmi kayıtlarından (defter ve bilgisayar kayıtlarından) toplanmıştır. Verilerin toplandığı okulların özellikleri Tablo 3.1’de görülmektedir.

Tablo 3.1. *Verilerin Toplandığı Okullarda Öğrenci ve Çalışan Sayısı*

Kod	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Diğer çalışan sayısı
A	165	17	2
B	856	43	3
C	34	12	1
D	96	25	2

Öğrenci, öğretmen ve çalışan (öğretmen vd) sayısının en fazla olduğu okul, B ile kodlanan okuldur. Öğrenci, öğretmen ve diğer çalışan sayısının en az olduğu okul C ile kodlanan okuldur. Bu durum, öğrenci sayısına göre öğretmen ve diğer çalışan sayısının şekillendiğini göstermektedir. Okullar içinde en çok öğrencinin 856 olduğu görülürken, bu okulun öğretmen sayısı 43 ve diğer çalışan sayısı ise 3’tür.

En az öğrenci sayısına sahip olan C okulunda öğrenci sayısı 34'tür ve sınıf ortalamaları 10'un altındadır. Öğretmen sayısı 12'dir ve öğretmen başına 3 öğrenci bile düşmemektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Görüşme formu iki kısımdan oluşmuştur. İlk kısımda, okulların genel bilgileri içeren “a) Öğrenci sayısı, b) Öğretmen sayısı, c) Diğer çalışan sayısı olmak üzere üç soru yer almıştır. İkinci kısımda ise okulların gelir kaynakları, dağılımları ve miktarları ile gider türleri ve miktarlarını yer almıştır. Bu kısım, araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve ardından bir akademisyenin denetim ve görüşlerinden geçmiştir. Ardından, dil anlatım ve edebiyat uzmanının görüş ve önerileri ile son hali verilmiştir. Diğer bir deyişle bu araştırmanın veri toplama aracı, yarı yapılandırılmış görüşme formudur.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, kamuya ait ortaokullara gidilerek toplanmıştır. Okul yöneticileri ile yüzyüze görüşülmüş ve okulların resmi kayıt sistemleri incelenmiştir. Toplanan veriler forma işlenerek okulların adları A, B, C ve D olarak kodlanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Toplanan veriler, içerik çözümleme (analizi) tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik çözümleme, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaya yönelik analiz şeklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanan, bir mesajın belli özelliklerinin objektif ve sistematik bir şekilde tanınmasına yönelik çıkarımların yapılmasına yönelik analizdir (Büyüköztürk vd, 2018). Toplanan veriler, araştırmanın alt problemine yanıt olacak biçimde sınıflandırılmış ve tablolar şeklinde düzenlenmiştir. Ardından yorumlanmış ve daha önceden yapılmış olan araştırmaları sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, kamu (devlet) sektörüne ait ortaokullardan toplanan verilerin çözümlenmesi, tablolar halinde verilmesi ve yorumları yer almaktadır.

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde,

1. Ortaokulların hangi harcamaları, merkezi yönetim bütçesinden karşılanmaktadır?
 2. Ortaokullarda öğrenci başına yapılan ortalama harcama ne kadardır?
 3. Ortaokullarda çalışan (personel) başına yapılan ortalama harcama ne kadardır?
- şeklinde alt problemlere ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi şudur: “Ortaokulların hangi harcamaları, merkezi yönetim bütçesinden karşılanmaktadır?” Bu probleme yanıt olan veriler, Tablo 4.1’de görülmektedir.

Bilindiği gibi bir kurumun işleyebilmesi için (kuruluş amacını gerçekleştirebilmesi için) parasal kaynaklara gereksinimi vardır. Parasal kaynaklar olmadan, hiçbir kurum varlığını sürdüremez. O kurumun yapılması için para gerekli olduğu gibi işletilmesi için de para gereklidir. Diğer bir deyişle, kurumu yapmakla iş bitmemektedir. Hatta asıl parasal ağırlık, kurum yapıldıktan sonra başlamaktadır. Örneğin, bir okul binası bir yıl içinde yapılır ve hizmete açılır. Okulun yapılması için (inşaatı ve donatımı için) para harcanır, ancak asıl para o okul işletilmeye başlayınca doğar. Yapım ve donatım için bir kez para harcanırken, işletilebilmesi için her ay harcama yapılır. Her ay personele para ödenmek zorundadır. Her ay A4 kağıdı, toner, kırtasiye malzemeleri alınmak zorundadır. Her ay elektrik için, doğalgaz için, su için para ödenmek zorundadır. Her ay, hatta her gün bozulan malzemeler yenilenmek zorundadır. Örneğin, okulun bir lavobosu bozuldu ise, o gün tamir ettirilmek ya da yenisini almak zorunludur. “Bu ay okulun parası yok, önümüzdeki ay yaptıralım ya da satın alalım” denilemez. Örneğin, okulun penceresi kırıldı ise o gün yenilenmek zorundadır. Özellikle kış mevsimi

ise o gün yenilenmek zorundadır. Diğer yandan kırılan pencereler yenilenmezse, hırsızlık olaylarıyla karşı karşıya kalınır. Bu da daha büyük sorunlara yol açar.

Tablo 4.1. Ortaokulların Merkezi Bütçeden Ödenen Harcamaları

Okul (Kod)	Harcama Türü (Alanı)	TL
A	Öğretmen Maaşları	5.853.259
	Yardımcı Personel	210.136
	Yakacak	273.313
	Su	21.836
	Temizlik Malzemesi	32.850
	İletişim	2.180
	Bakım-Onarım	55.548
	Kırtasiye	15.870
B	Öğretmen Maaşları	14.633.147
	Yardımcı Personel	820.169
	Yakacak	683.282
	Su	109.180
	Temizlik Malzemesi	164.025
	İletişim	5.450
	Bakım-Onarım	134.096
	Kırtasiye	102.350
C	Donatım	80.382
	Personel Maaşları	6.813.744
	Telefon	4.500
	Yemek	216.750
	Taşıma	1.150.167
	Yakacak	215.796
	Kırtasiye	43.166
	Temizlik Malzemesi	28.500
D	Personel Maaşları	15.079.100
	Telefon	4.800
	Yemek	635.321
	Taşıma	3.321.081
	Yakacak	253.895
	Kırtasiye	113.754
	Temizlik Malzemesi	93.620
	Bakım-Onarım	86.745

Bu durum, insan için de geçerlidir. İnsanın yaptığı her etkinliğin ya da her çalışmanın bir finansman boyutu vardır. Bir öğrencinin okula gidip gelmesi bile parasal bir olaydır. Okula giderken dolmuşa ya da otobüse vereceği para yoksa, öğrenci o gün okula gidemeyecektir. Öğle yemeği için vereceği parası yoksa, öğrenci o gün aç kalacaktır, derslere aç karnı girmek zorunda kalacaktır. Ders kitabı ya da kaynak kitap alınması gerekiyorsa, bu aynı zamanda parasal bir sorundur.

Ortaokullara merkezi yönetim bütçesinden gönderilen ödenekler (yapılan harcamalar); öğretmen maaşları, yardımcı personel maaşları, yakacak, su, temizlik, iletişim, kırtasiye vb içindir. Bazı okullarda bu gelirlere ek olarak “taşıma,” “bakım-onarım” ve “donatım” için para gönderilmektedir. Ortaokulların merkezi bütçeden yapılan harcamaları içinde en yüksek pay, öğretmen maaşlarıdır.

Bu durum, yalnızca Türkiye’de değil, diğer ülkelerin tümünde geçerlidir. Diğer bir deyişle, her ülkede eğitim bütçesinin ortalama % 80 - 90’ını personel için yapılan harcamalar oluşturmaktadır. İnşaat ve donatım maliyetleri yüksek değildir. Zaten inşaat ve donatım için yapılan harcamalar, 10 yılda y da 20 yılda bir yenilenmektedir. Oysa personel için her ay maaş ve ek ders ücreti şeklinde ödeme yapılmaktadır.

Doğal olarak personel için yapılan harcamalar, personel sayısına göre değişmektedir. Personel sayısı çok olan okullarda personel harcamaları çok olmakta, personel sayısı az olan okullarda ise az harcama yapılmaktadır. Zaten ülke genelinde personel maaşlarında büyük fark yoktur. Asıl fark, ek ders ücretlerindedir. Ekders saati çok olan öğretmenler çok kazanmakta, az olan öğretmenler ise az kazanmaktadır.

Okulların yapım, donatım ve büyük onarım işleri için gerekli olan para, merkezi yönetim bütçesinden (Ankara) il milli eğitim müdürlüklerine gönderilmektedir. Diğer bir deyişle okul yönetimlerine gönderilmemektedir. Okulların bu ödenekleri görme ve harcama yetkisi yoktur.

Personel harcamaları dışındaki harcamaların miktarı, çoğunlukla okuldaki öğrenci sayısına bağlıdır. Bu nedenle okuldan okula farklılık gösterir. Milli Eğitim Bakanlığı, 2017 yılı sonrasında okul bazlı bütçeleme işlemlerine, temel eğitim okullarında da kısmen uygulamaya başlamıştır. Bu uygulamanın en önemli belirleyicisi, öğrenci sayılarıdır. Diğer bir deyişle öğrenci sayıları, merkezi bütçeden okula ayrılan payda en önemli belirleyici konumundadır.

Ortaokulların merkezi yönetim bütçesinden (Ankara) karşılanan harcamaları içinde en yüksek olanı, öğretmen maaşlarıdır. Öğretmen maaşlarının en çok olduğu okul ise B kodlu olan okuldur. Bunun nedeni, en çok öğretmenin o okulda olması ve öğretmenlerinin derece, kıdem ve diğer sosyal ve ekonomik haklarının fazla olmasıdır. Öğretmen sayısı ve bunların kıdemi çok olunca, doğal olarak yapılan ödemeler de çok olmaktadır.

Yardımcı personel (hizmetli, işçi, memur, güvenlik görevlisi vb) harcamaları da okuldan okula farklıdır. Örneğin, A okulunda 210.1236 TL harcanırken, B okulunda 820.169 TL harcanmaktadır. Öğrenci sayısı çok olan okullarda yardımcı personel sayısı da çok olmaktadır. 200 öğrencisi olan bir okulun yardımcı personel sayısı ile 800 öğrencisi olan bir okulun yardımcı personel sayısı aynı olamaz. Öğrenci sayısı için yeterli yardımcı personel olmazsa, okulda işler aksayacaktır. Okul zamanında temizlenemeyecektir, kaloriferler zamanında yanmayacaktır, okulda güvenlik işleri zamanında yerine getirilemeyecektir. Bu örnekler çoğaltılabilir.

Okulun ana insan kaynağı, doğal olarak öğretmenlerdir. Ancak öğretmenlerin etkili biçimde çalışabilmeleri için yardımcı personele de gereksinim vardır. O nedenle yardımcı personel tarafından yapılan işler küçümsenemez. Bu işlerin de bir maliyeti vardır.

Diğer giderler okullara göre farklılık göstermektedir. Ayrıca yapım, donatım ve büyük onarım giderlerin İl Milli Eğitim Müdürlüklerince harcamalarını yapılması nedeniyle okullarda bu miktarlar görülmemektedir.

Okulların yakacak (ısınma) harcamaları da birbirinden oldukça farklıdır. Örneğin, A okulunda 273.313 TL harcanırken, B okulunda 683.282 TL harcanmaktadır. Çünkü okulların öğrenci sayısı farklıdır, derslik sayısı farklıdır, okulun bulunduğu mahallenin iklim koşulları farklıdır. Eğer okul, şehrin yüksek bir kesiminde yer alıyorsa, o okulun ısınma harcaması yüksek olmaktadır. Çünkü aşağı kesimlerdeki hava sıcaklığı ile yukarı kesimlerdeki hava sıcaklığı arasında 4-5 derece fark vardır. Doğal olarak yüksek kesimlerdeki okullarda daha çok kalorifer yanmaktadır. Bu da daha çok doğalgaz parası ya da daha çok odun-kömür parası demektir.

Okulların yakacak (ısınma) harcamaları, elektrik, doğalgaz, petrol, odun, kömür vb kaynakların kullanılan miktarına ve gelen zamlara göre değişmektedir. Her okulun kullandığı kaynak miktarı farklı olabilmektedir. Bilindiği gibi Türkiye, uzun yıllardır

enflasyon canavarını yenememiş bir ülkedir. Diğer bir deyişle, ülke genelinde mal ve hizmet fiyatları her yıl artmaktadır. Fiyatların artınca, doğal olarak okulların harcamaları da artmaktadır.

Okulların yakacak (ısınma) harcamaları, aynı zamanda okulun büyüklüğüne, mevsimlerin sert/yumuşak geçmesine göre değişmektedir. 10 derslikli bir okulun ısınma maliyeti ile 30 derslikli bir okulun ısınma maliyeti aynı olamaz, zaten olması beklenmemelidir. Bilim ve teknoloji her ne kadar ilerlese de doğanın ilkeleri kendine hastır. Bilim ve teknoloji, doğanın işleyişine müdahale edememektedir, etmemelidir de zaten. Bazı yıllarda mevsimler sert geçmekte, bazı yıllarda ise yumuşak geçmektedir. Mevsimlerin durumuna göre, okulların kışın ısıtma ve yazın da soğutma maliyetleri değişmektedir.

Diğer yandan Norveç, Finlandiya, İzlanda gibi ülkelerdeki ısınma maliyetleri ile Türkiye’deki ısınma maliyetleri arasında uçurum denilebilecek düzeyde fark vardır. Bu bağlamda Türkiye’nin daha normal iklim koşullarına sahip olduğu söylenebilir.

Okulların iletişim harcamaları içinde en büyük pay, internet için ödenen ücretlerdir. Fatih Projesi kapsamında hızlı internete (fiber) geçilmesi, ücretleri oldukça artırmıştır. Adsl internetin ücreti ile fiber internetin ücreti arasında oldukça büyük fark vardır.

Okulların “su” harcamaları da birbirinden oldukça farklıdır. Örneğin, A okulunda 21.836 TL harcanırken, B okulunda 109.180 TL harcanmaktadır. Çünkü okulların öğrenci sayısı farklıdır, derslik sayısı farklıdır, öğrencilerin su kullanma oranları farklıdır, okul yöneticilerinin temizlik algısı farklıdır. 6 derslikli bir okulun su harcaması ile 16 derslikli bir okulun su harcaması aynı olamaz. Bazı okul yöneticileri, okulun temizliği konusunda çok hassas değildir, ancak bazıları oldukça hassastır. Bir okulun yöneticileri temizliğe çok önem veriyorsa, o okulda su kullanımı çok olmaktadır. Bu aynı zamanda öğrencilerin ve çalışanların sağlığı için de önem taşımaktadır. Bazı okullarda suyu tasarruflu kullanma alışkanlığı, öğrencilere çok iyi kazandırılırken, bazı okullarda kazandırılmamaktadır. Doğal olarak, suyun verimli kullanılması konusunda bilinç kazandırılmış olan öğrenciler, daha az su kullanmaktadır. Bazı okul yöneticileri ve öğretmenler de yeterli bilince sahip değildir. “Nasıl olsa parası merkezi bütçeden ödeniyor” şeklinde düşünen ve tasarrufa dikkat etmeyen öğretmen ve yöneticilerin olduğu, zaman zaman kamuoyunda duyulmaktadır.

Küresel ısınmanın her yıl daha da arttığı, iklim değişikliğinin her yıl yaşandığı ve varlığını sürdürdüğü, tüm dünyada görülmektedir. Bazı ülkeler kuraklık içinde kalırken, bazıları sel felaketleri ile başa çıkmaya çalışmaktadır. Bu nedenle suyun etkili kullanımı ve her türlü savurganlıktan uzak kalınması zorunludur. Bu bilinç, her okulda, her öğrenciye kazandırılmak zorundadır. Bu sorun, yalnızca Türkiye'nin değil, tüm ülkelerin yaşadığı ve önlem alınması zorunlu olan evrensel bir sorundur artık.

Bilindiği gibi eğitim “istenilen davranışların, kişinin yaşantısı yoluyla, kalıcı olarak kazandırılması sürecidir”. Su ve enerji verimliliği, eğitimin tüm tür ve düzeylerinde öğrencilere kazandırılmalıdır ki gelecek sürdürülebilir olsun. Hiçbir ülke, küresel ısınmadan ve kuraklıktan kaçabilme şansına sahip değil. Diğer bir deyişle bu sorun, evrensel bir sorun.

Okullarda su ve enerji (ısınma) harcamaları yapılmaktadır ve bu doğal bir gereksinimdir. Ancak bu harcamaların etkili yapılması, her türlü savurganlıktan uzak kalınması zorunludur. Hem küresel ısınmayı azaltmak, hem de halkın ödediği vergilerle oluşan merkezi yönetim bütçesini verimli kullanmak için. Eğer bu verimlilik sağlanabilirse, adalet te sağlanabilir, eğitimde fırsat ve olanak eşitliği de sağlanabilir.

Okulların “temizlik malzemesi” harcamaları da birbirinden oldukça farklıdır. Örneğin, A okulunda 32.850 TL harcanırken, B okulunda 164.025 TL harcanmaktadır. C okulunda 28.500 TL harcanırken, D okulunda 93.620 TL harcanmaktadır. Çünkü okulların öğrenci sayısı farklıdır, derslik sayısı farklıdır, öğrencilerin su kullanma oranları farklıdır, okul yöneticilerinin temizlik algısı farklıdır. 10 derslikli bir okulun temizlik malzemesi harcaması ile 30 derslikli bir okulun temizlik harcaması aynı olamaz. Bazı okul yöneticileri, okulun temizliği konusunda çok hassas değildir, ancak bazıları oldukça hassastır. Bir okulun yöneticileri ya da öğretmenleri temizliğe çok önem veriyorsa, o okulda temizlik malzemesi kullanımı çok olmaktadır. Bu aynı zamanda öğrencilerin ve çalışanların sağlığı için de önem taşımaktadır. Okulların harcamalarının değişmesi, piyasadaki fiyat hareketliliğine de bağlı olmaktadır. Bazı okullar gereksinim duyduğu malzemeleri, yılın başında toptan almakta ve böylece kârlı çıkmaktadır. Çünkü yıl içerisinde gelen fiyat değişimlerinden etkilenmemektedir.

Ortaokullardaki öğrencilerin ne kadarı taşınmalı eğitimle gelip-gidiyor? Diğer bir deyişle, okulun bulunduğu mahallede, semtte, ilçe merkezinde oturmayan; diğer mahallelerden, semtlerden, köylerden, kasabalardan minibüs ile gelen-giden öğrencilerin

oranı nedir? Bu verilerin bilinmesi ve çözümlenmesi, kritik bir önem sahiptir. Okulların “taşıma” harcamaları birbirinden oldukça farklıdır. Örneğin, C okulunda 1.150.167 TL harcanırken, D okulunda 3.321.081 TL harcanmaktadır. Çünkü okullara taşıma yoluyla gelen-giden öğrenci sayısı farklıdır, yol uzunluğu farklıdır, yapılan açık artırmalar (ihaleler) farklıdır. Taşımalı eğitim, her okulda yoktur. Okulun bulunduğu yerin özelliğine göre değişmektedir. Ancak yukarıdaki rakamlardan da anlaşıldığı gibi, okulların harcamaları arasında dikkate değer bir oranı oluşturmaktadır.

Ancak taşımalı eğitim, fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmasında oldukça etkili bir modeldir. Bazı kesimler tarafından eleştirilse de eğitim olanağına kavuşmak için yararlıdır. Özellikle nüfus az olan köylerdeki çocukların eğitim görebilmesi için yararları saymakla bitmez. Elbette bu modelin bir maliyeti vardır. Ancak her girişimin, her çalışmanın, her etkinliğin bir maliyeti vardır.

Bazı okul türlerinde taşımalı eğitim zorunludur. Örneğin, özel eğitim okullarında. Bu okullarda eğitim gören öğrencilerin kendi başlarına dolmuşa ya da otobüse binme ve okula gitme olanakları yoktur. Okulda dersler bitince (öğleden sonra) dolmuşa ya da otobüse binerek evlerine dönme olanakları da yoktur. Bu öğrenciler, ancak ana-babalarının desteği ile gelip gidebilmektedir. Bu ve benzeri okul türlerinde, öğrencilerin özellikleri nedeniyle taşımalı eğitim olmak zorundadır.

Ancak Türkiye’nin şöyle bir eğitim gerçeği de vardır: Bazı okullar, kapasitelerini dolduramamakta, öğrenci bulamamakta ve dersliklerinin bir kısmı boş kalmaktadır. Bu boş kapasiteleri doldurabilmek için taşımalı eğitim yapılmaktadır. Adeta taşımalı eğitim, bir ödül gibi sunulmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı, okulun bulunduğu mahallede, semtte, ilçe merkezinde oturmamakta, başka mahallelerden, semtlerden, köylerden, kasabalardan getirilmektedir. Sabahleyin evlerinden alınmakta, öğleden sonra okulda dersler bitince, tekrar mahallelerine, ilçelerine, köyelerine, kasabalarına dolmuşlar ile bırakılmaktadır. Diğer bir deyişle taşımalı eğitim yapılmaktadır. Okulları doldurabilmek için öğrencilerin özendirildiği (teşvik edildiği), okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde de dile getirilmektedir.

Ancak her işin ekonomik bir boyutu vardır. Taşımalı eğitim için de ciddi düzeyde harcama yapılmaktadır. Eğer bu okullar planlı bir biçimde açılsaydı, rasgele - günübirlik politikalarla açılmasaydı, taşımalı eğitim olmayacaktı. Okullar plansızca açıldı ve öğrenci bulunamayınca, çare olarak taşımalı eğitim bulundu. Ancak her sektörde olduğu gibi eğitim sektöründe de harcanan her kuruş, bu ülke insanların ödediği vergilerdir.

Donatım harcamaları pek değişmemekte, ancak kırıldıkları-bozuldukları zaman ve yeni binaya taşınıldığı zaman yapılmaktadır. Okullarda zaman zaman sosyal etkinlikler (tiyatro, şiir dinletisi, folklor, spor, tören, ağarlama vb) düzenlenmekte ve bayramlar kutlanmaktadır. Bu etkinlikler için de para harcanmaktadır. Yoksul öğrencilere, çoğunlukla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından burs verilmektedir. Parasız yatılılık ve bursluluk sınavını kazanan öğrencilere ise MEB tarafından burs verilmektedir (Tuzcu, 2025).

Eğitim harcamalarını artıran ya da azaltan etkenlerden biri de doğal afetler ve sağlık afetleridir. Örneğin, Covid-19 nedeniyle 14 Mart 2020’de Türkiye’deki tüm eğitim kurumlarında örgün (yüz-yüze) eğitim durdurulmuş ve uzaktan eğitime geçilmiştir. Uzaktan eğitime geçilince, işgören harcamaları, iletişim harcamaları ve öğrencilere yapılan sosyal yardımlar (burs, harçlık vb.) dışındaki harcamalar azalmıştır. Örneğin, 14 Mart 2020’den itibaren taşınalı eğitim durdurulmuş, öğrenciler her gün minibüsler ile okula gelip-gitmemiş, taşıma ve yemek işini yapanlara da para ödenmemiştir (Tuzcu, 2025).

4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi: “Ortaokullarda, bir eğitim-öğretim yılında, öğrenci başına ortalama kaç lira harcanmaktadır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu problemin çözümlemesi sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Ortaokullarda Öğrenci Başına Yapılan Ortalama Harcama (TL)

Okul (kodu)	Öğrenci Başına Bir Yılda Yapılan Ortalama Harcama (TL)
A	39.181
B	19.547
C	249.878
D	203.537

Bir öğrenci için bir yılda yapılan harcamanın çözümlenmesi, toplum olarak katlanılan çabayı gösterir. Okulların harcama yaptığı alanlara ilişkin bir gösterge vardır ve bu gösterge “öğrenci başına harcama” şeklinde adlandırılır. Okul için yapılan tüm harcamalar, okuldaki tüm öğrenci sayısına bölünerek elde edilir. Çünkü her okulun harcama yaptığı alanlar ve bunların türü ve miktarı farklılaşmaktadır (Tuzcu, 2025).

Öğrenci başına bir yılda yapılan harcama, o ülkenin eğitime ne kadar önem verdiğinin ve gelecek yıllarda eğitimden neler beklediğinin en gerçekçi kanıtlarından biridir. Öğrenci başına bir yılda 800 \$ harcayan bir ülkenin beklentileri ile 8.000 \$ harcayan bir ülkenin beklentileri aynı olamaz. İnsanlar gibi ulusların da rasyonel olduğu dikkate alındığında, öğrenciler için yapılan harcama farklılıklarının nedenleri de kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Ulusların kalkınmasında en önemli kaynak, insan kaynaklarıdır, diğer bir deyişle insan gücüdür. Kalkınmada doğal kaynakların da etkisi vardır ancak hiçbir kaynak, insan kaynaklarını aşamamaktadır. İnsan kaynaklarını ya da insan gücünü geliştiren ana etken “eğitim” olduğuna göre, bilinçli ulusların eğitime yatırım yapmalarını normal karşılamak gerekir. Nitekim ünlü İngiliz ekonomist Marshall “eğitime yapılan yatırım, ulusal yatırımdır” demiştir. ABD’li ünlü işadamı Henry Ford ise şöyle demiştir: “Fabrikalarımı yıkın, makinelerimi kırın ama çalışanlarıma dokunmayın. En kısa sürede önceki servetime yeniden kavuşurum”.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi esas olan insanın nitelik kazanmasıdır. Kazandığı nitelik sayesinde doğayı çözümlemesi ve ondan daha çok yararlanmasıdır. Doğayı katletmeden doğadan yararlanmasıdır. Böylece gelecek kuşaklara da bırakılmasıdır.

Tablo 4.3’te görüldüğü gibi ortaokuldaki bir öğrenci için bir eğitim-öğretim yılında yapılan ortalama harcama 39.181 TL ile 249.878 TL arasında değişmektedir.

En çok harcama C okulunda yapılmaktadır. Bunun nedeni, öğrenci sayısının az olması ve böylece birim maliyetin yüksek olmasıdır. Bu okulda öğretmen başına 3 öğrenci bile düşmemektedir. Yine okulun ısınma, temizlik, aydınlanma, elektrik, su vb. diğer giderleri düşünüldüğünde öğrenci başına düşen pay oldukça yüksektir.

Öğrenci başına en az harcama ise B okulunda yapılmaktadır. Bu okul, bu araştırma kapsamındaki okullar içinde (örneklem içinde) en çok öğrenciye sahiptir (en kalabalık okuldur). Öğrenci sayısının çok olması, birim maliyeti düşürmektedir. Bu durum, yalnızca B okulunda değil, ülke genelindeki her okul için geçerlidir. Kalabalık okullarda eğitimin maliyeti düşük olmaktadır. Diğer bir deyişle öğrenci sayısı az olan okullar, merkezi yönetim bütçesine daha fazla yük getirmektedir.

Kalkınma için eğitim, iklim değişikliği, çevresel bozulma, biyolojik çeşitlilik kaybı, yoksulluk ve eşitsizlik dahil olmak üzere karşılaştığımız birbirine bağlı küresel

zorlukları ele almak için her yaştan öğrenciyi bilgi, beceri, değer ve tutumlarla güçlendirir.

Kalkınma için eğitim, insanların yaşamaya değer bir gelecek için düşüncelerini sağlar, kendi eylemlerinin dünyaya etkisini anlamalarına katkı sunar, sorumlu ve sürdürülebilir kararlar alma becerisini geliştirir. Kalkınma için eğitim, ekolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal boyutlarıyla ele alınmalıdır.

Ekonomik büyüme ve kalkınma, tüm ülkelerin en temel amacıdır. Bu amaca ulaşma uğraşısında temel ilke “varolan kaynakları ve olanakları akılcı (rasyonel) bir biçimde kullanmaktır”.

Optimal kaynak kullanımı, varolan koşullar çerçevesinde eldeki kaynaklardan en yüksek yararın elde edilmesi ya da istenen yararın en az kaynak kullanımı ile elde edilmesidir.

Tuzcu (2025) tarafından yapılan bir araştırmada şu sonuca ulaşılmıştır: Öğrenci başına harcamayı oluşturan en büyük alan, eğitim işgörenleri için (müdür, müdür yardımcısı, öğretmen - maaş, ek ders, ikramiye vb) yapılan harcamalardır. Ardından yatılı öğrenciler için yapılan harcamalar gelmektedir. Ardından taşınmalı eğitim için yapılan harcamalar gelmektedir. En az harcama, yayın ve basım (okul gazetesi - dergisi vb) için yapılmaktadır.

Gerek genel ortaokullarda, gerek imam-hatip ortaokullarında, gerek imam-hatip liselerinde, gerek Anadolu lisesi, fen lisesi, sosyal bilimler lisesi gibi liselerde öğretmen ücretleri ve okul binası yapım maliyeti hemen hemen aynı olmasına karşın, öğretmen başına ve derslik başına düşen öğrenci sayısının az olması, öğrenci başına düşen harcamayı artırmaktadır. Çünkü bir derslikte 15 öğrenci eğitim görse de, 25 öğrenci eğitim görse de maliyeti aynıdır. Çünkü o derslikte tüketilen elektrik aynıdır, doğalgaz aynıdır, klima aynıdır, etkileşimli tahta aynıdır. 15 öğrenciye de bir öğretmen ders vermektedir, 25 öğrenciye de bir öğretmen ders vermektedir. Diğer bir deyişle işgören harcamaları da aynıdır (Tuzcu, 2025).

Okuldaki işgören (öğretmen, yönetici, memur, hizmetli vb) sayısının artması, öğrenci başına düşen harcamayı artırmaktadır. Okuldaki işgören sayısı değişmezken (aynı kalırken) öğrenci sayısının azalması, öğrenci başına düşen harcamayı artırmaktadır. Özellikle göç veren köylerde durum böyledir. Bir okulda yapılan harcamanın % 80 - % 90'ını işgören harcamaları oluşturduğu için, işgören sayısının artması ya da azalması, okulun harcamalarını önemli ölçüde değiştirmektedir (Tuzcu, 2025).

4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi: “Ortaokullarda, bir eğitim-öğretim yılında yapılan çalışan (personel) başına harcama ne kadardır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu problemin çözümlemesi sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Ortaokullarda Çalışan Başına Yapılan Yıllık Ortalama Harcama (TL)

Okul (kod)	Çalışan Başına Yapılan Harcama
A	483.969
B	364.453
C	653.528
D	723.706

Tablo 4.3. incelendiğinde, ortaokullara merkezi yönetim bütçesinden yapılan harcamaların çalışan başına düşen paylara bakıldığında en fazla payın D okulunda olduğu görülmektedir (723.706 TL). Bunu 653.528 TL ile C okulu çalışanları, 483.969 TL ile A okulu çalışanları ve en az da 364.453 TL ile B okulu çalışanlarına aittir. Bunun nedeni, bazı okulların özel eğitimlerde çalışmaları, bir sınıfta iki öğretmen olması, ek dersler ücretlerinin % 25 artırımlı ödenmesi ve DSÖ ödemeleri gibi ekstra ödeme farklılıklarının olması olabilir. Ayrıca kademe, derece farklılıkları ile yüksek lisans ve doktora ek ders farklılıkları ile DYK ek ders ücretlerinin % 100 artırımlı ödenmesi, pansiyonlu okullarda belletici ücretleri ile nöbet vb ödemelerdeki farklılıkların, çalışan (personel) başına yapılan harcamalarda farklılık oluşturduğu söylenebilir.

Bir ortaokulda, bir eğitim-öğretim yılında, çalışanlar (personel) için yapılan toplam harcama ne kadardır? sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen veriler ve çözümlemesi Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4. Bir Ortaokulda Bir Yılda Yapılan Personel Harcaması Toplamı (TL)

Okul (kodu)	Bir Yılda Yapılan Ortalama Harcama (TL)
A	Personel Giderleri: 6.063.395
B	Personel Giderleri: 15.453.316
C	Personel Giderleri: 6.813.744
D	Personel Giderleri: 15.079.100

Kamu (devlet) sektörüne ait ortaokullarda, merkezi yönetim bütçesinden karşılanan harcamaların dağılımlarına bakıldığında, en büyük miktarın çalışanlara (personele) yapıldığı görülmektedir. Burada çalışan (personel) olarak kastedilen, okuldaki tüm çalışanlardır. Diğer bir deyişle, eğitim işgörenleri (müdür, müdür yardımcısı, öğretmen - maaş, ek ders, ikramiye vb.) ve yardımcı işgörenler (memur, hizmetli vb. - maaş, fazla çalışma, ikramiye vb.) toplamıdır. Okulda çalışan kişilerin tamamıdır.

Bir yılda en yüksek harcama B okulunda yapılmaktadır ve 15.453.316 TL'dir. Bunun nedeni, en çok öğretmen sayısına sahip olan okul olmasıdır.

Bunu D okulu izlemektedir ve 15.079.100 TL harcamaktadır. C okulu ise 6.813.744 TL harcamaktadır ve A okulu 6.063.395 TL giderle en az gidere sahiptir.

Çalışan (personel) giderinin yüksek olmasının nedeni, sayılarının çok olması, kıdem, derece, sosyal ve mali haklarının önemli bir gider oluşturmalarıdır.

Okulların bütçesi, büyük ölçüde işgören (personel) bütçesi görünümündedir. İşgören harcamaları, okuldaki işgören sayısına göre değişmektedir. Pansiyonlu okullarda ise yardımcı işgören sayısı, diğer okullara göre daha çoktur. Bu da maliyeti yükselten etkenlerden biridir. Pansiyonlu okullar, diğer okullara göre daha pahalıdır (Tuzcu, 2025).

Bir okulun işleyebilmesi için yalnızca eğitimci işgörenler (öğretmenler ve okul yöneticileri) yeterli olmamaktadır. Onlara yardımcı olacak işgörenler de gereklidir (memur, hizmetli, işçi, güvenlik görevlisi vb.). Bazı okullarda yardımcı işgören sayısı az, bazılarında ise çoktur. Bazı okullarda çok olmasının nedeni, okulun pansiyonlu olması, yemekhane, çamaşırhane, güvenlik vb bölümleri için işgören gerekli olmasıdır.

Okullardaki yardımcı işgörenlerin yarısı MEB kadrosunda, yarısı İŞKUR kadrosundadır. İŞKUR tarafından Toplum Yararına Program (TYP) adıyla kamu kurumlarının gereksinim duyduğu işgörenler görevlendirilmektedir.

Ortaokulların harcamaları, merkezi yönetim bütçesinden karşılanmaktadır. MEB il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine para göndermekte, bu paralar da okullar tarafından gereksinimleri için harcanmaktadır.

Bir okulda en büyük harcamanın "çalışanlara" yapıldığı, önceki satırlarda ve sayfalarda yazılmıştı. Özellikle öğretmen başına düşen öğrenci sayısının az olması, harcamaları artıran ana etkidir. Bazı ortaokullarda öğretmen başına ortalama 12 öğrenci düşerken, bazılarında 16 öğrenci düşmektedir. En çok ise 20 öğrenci düşmektedir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısında Türkiye, birçok OECD ülkesinden daha iyi durumdadır, OECD normlarından daha üstündür. Ancak bu üstünlük, başarıya

yansımakta mıdır? Hayır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı itibariyle birçok OECD ülkesinden iyi durumda olan Türkiye, uluslararası sınavlarda OECD ülkelerini geçememekte, oldukça arkalarında kalmaktadır. Bu konu, oldukça düşündürücüdür. Beklenen şudur: Madem ki öğretmen başına düşen öğrenci sayısında iyi durumdayız, o halde öğrenci başarısında da iyi olmalıyız. Pe ki öyle miyiz? Hayır. O halde başarıda geri kalmanın nedenleri araştırılmalıdır. Kanımızca bunun temel nedeni, öğretmen kalitemizin düşük olmasıdır. Eğer kaliteli bir öğretmen dünyamız olsaydı, OECD ülkelerinden geri kalmazdık. Geri kalmamızın nedeni, ekonomik değildir, kalitesizliktir. Bu çok açıktır ve nettir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde verilerin çözümlenmesi sonucunda yapılan araştırmanın tartışma, sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Her kaynağın kullanılabileceği farklı alanlar olduğu dikkate alındığında, okulların da gelirleri ve giderleri çözümlenmelidir. Eğitim alanında tüm ulusların hedefi, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın gerektirdiği sayıda ve nitelikte işgücünün yetiştirilmesidir. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde en önemli etkenlerden biri, gerçekçi ölçütlere göre parasal kaynak sağlanması ve bu kaynakların gereksinimlere uygun ve verimli harcanmasıdır.

Ulusal eğitimin gerek merkez örgütü (MEB), gerek taşra örgütü (milli eğitim müdürlükleri) tarafından, okulların gelir kaynakları ve harcama alanlarına ilişkin araştırma yapılmamakta ve topluma sunulmamaktadır. Oysa ulusal eğitimin temel ilkelerinden biri olan *bilimsellik* şöyledir: “... Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması, bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır”. Milli Eğitim Temel Yasasında böyle bir ilke olmasına karşın, MEB ve milli eğitim müdürlüklerince araştırma yapılmıyor olması düşündürücüdür.

Çünkü gerek merkez örgütünün, gerek taşra örgütünün görevlerinden biri şudur: Eğitime ilişkin sayısal verileri gerçekçi bir biçimde derlemek ve topluma sunmak ve böylece toplumu aydınlatmak. Ne yazık ki bu görev, okulların gelir kaynakları ve harcama alanları bağlamında bugüne kadar gerçekleşmemiştir. Oysa anılan kurumların, kendilerine yasa ile verilmiş olan görevleri yapmaları zorunludur, yapmama gibi bir lüksleri yoktur.

Kamu sektörüne ait (devlete ait) ortaokullara merkezi yönetim bütçesinden gönderilen para, öğretmen maaşları ve ekders ücretleri, yardımcı personel maaşları, yakacak, su, temizlik malzemeleri, iletişim ve kırtasiye ödeneği şeklinde dağılım göstermektedir. Bazı okullarda bu gelirlere ek olarak taşıma, bakım-onarım ve donatım ödeneği adı altında para gelmektedir.

Merkezi yönetim bütçesinden ortaokullar için yapılan harcamalar içinde en büyük miktar, öğretmen maaşlarıdır. Bu harcama kaleminin en yüksek olmasının nedeni,

sayılarının çok olmasıdır. Çalışan sayısı çok olunca, yapılan harcama miktarı da çok olmaktadır.

Miktarı yüksek olan harcamalar, il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından yapılmakta ve okulların eksiklikleri giderilmektedir.

Ortaokullara merkezi bütçeden gönderilen ve harcanan paraların başında, öğretmen maaşları ve ek ders ücretleri ile yardımcı personelin maaşları gelmektedir. Bilindiği gibi tüm dünyada da eğitim sektöründe en büyük harcama, çalışanlara yapılmaktadır. Diğer bir deyişle, Türkiye ile diğer ülkeler benzer özelliklere sahiptir.

Doğal olarak, çalışan sayısının çok olduğu okullarda, çalışanlar için yapılan harcamalar (maaş, ek ders ücreti, ücret, ikramiye vb) çok olmaktadır. Örneğin, en çok öğretmen sayısına sahip olan okulda, yapılan harcama en çoktur. Çalışan sayısının çok olmasının yanında, kıdem, derece, sosyal ve mali haklarının da önemli bir etkisi vardır.

Çalışanlar (personel) için yapılan harcamaların ardından, yakacak, su, temizlik, iletişim ve kırtasiye harcamaları gelmektedir. Bazı okullarda bu gelirlere ek olarak taşıma, bakım-onarım ve donatım harcamaları adı altında giderler olduğu görülmektedir.

Ortaokullarda merkezi yönetim bütçesinden karşılanan harcamalar, öğrenci başına ele alındığında, en fazla C okulundadır. Bunun nedeni, öğrenci sayısının az olması nedeniyle birim maliyetin yüksek olmasıdır. Bu okulda öğretmen başına 3 öğrenci bile düşmemektedir. Çünkü bu okul, özel eğitim okuludur. Özel eğitime gereksinim duyan çocukların eğitim gördüğü okuldur.

Yine okulun ısınma, temizlik, aydınlanma, elektrik, su vb diğer giderleri düşünüldüğünde öğrenci başına düşen pay oldukça yüksektir. Öğrenci başına yapılan harcamanın en az olduğu okul ise B kodlu okuldur.

Merkezi bütçeden gönderilen gelirlerin çalışan başına düşen paylara bakıldığında en fazla payın D kodlu okullarda çalışanlara ait olduğu görülürken bunu C kodlu okul çalışanları, A ve en az pay olarak da B kodlu okullarda çalışanlara ait olduğu görülmüştür. Bunun nedeni bazı okulların özel eğitimlerde çalışmaları, bir sınıfta iki öğretmen olması, ek dersler ücretlerinin % 25 artırımlı ödenmesi ve DSÖ ödemeleri gibi ekstra ödeme farklılıklarının olması olabilir. Ayrıca kademe, derece farklılıkları ile yüksek lisans ve doktora ek ders farklılıkları ile DYK ek ders ücretlerinin % 100 artırımlı ödenmesi, pansiyonlu okullarda belletici ücretleri ile nöbet vb. ödemelerdeki farklılıkların personel gelir paylarında farklılık oluşturduğu söylenebilir.

Bu konuda Tuzcu (2025) şöyle demektedir: İnsanlık var olduğu sürece eğitim sisteminin sorunları da var olacaktır. Önemli olan, bu sorunları, günün siyasi rüzgarlarıyla değil, eğitim biliminin evrensel normlarıyla çözümleyebilmektir. Bilimsel bir biçimde araştırılmadan, kapsamlı bir biçimde değerlendirilmeden, gerçekçi bir biçimde planlanmadan uygulanmaya başlanan modeller, milyonlarca öğrencinin geleceğini olumsuz etkilemektedir.

Bazı okullarda en uygun (optimal) öğrenci sayısının yarısı kadar öğrencinin olması, kamu kaynaklarının savurganca kullanıldığı anlamına gelmektedir. Taşımali eğitim, yararlı bir eğitim modelidir. Ancak öğrenci sayısı çok az olan köyler için yararlıdır. İl ve ilçe merkezlerine rasgele okullar açılması, sonra da bu okullara öğrenci bulabilmek için taşımali eğitim yapılması, hiçbir planlama ilkesine uymamaktadır. Bu bağlamda şu önerilebilir: Okulların açılışında (kuruluşunda) planlama ilkeleri esas alınmalı, okullar günün siyasi rüzgarlarına göre açılmamalıdır (Tuzcu, 2025).

5.2. Öneriler

- Kamuya (devlete) ait ortaokullara, merkezi yönetim bütçesinden ayrılan paranın, gereksinimleri karşılayıp - karşılayamadığı üzerine araştırmalar yapılabilir.
- Merkezi bütçeden gelen bakım- onarım ve donatım ödeneklerinin gereksinimleri karşılama durumuyla ilgili derinlemesine araştırma yapılabilir.
- Merkezi bütçeden bir yılda yapılan öğrenci başına ortalama harcamanın, okullara göre farklılık göstermesinin nedenleri araştırılabilir.
- Okullara yapılan harcamaların, okulları ne kadar etkilediğine ilişkin araştırma yapılabilir.
- Merkezi yönetim bütçesinden okullara gönderilen en çok paranın, personel maaşları olmasının okula katkılarıyla ilgili araştırma yapılabilir.
- Öğrenci bazlı bütçelemenin en iyi şekilde hangi kademede uygulanabildiğine yönelik araştırma yapılarak sonuçları MEB’e apor edilebilir.
- Okulların gelirleri ve harcamalarına ilişkin veriler, ulusal düzeyde hem MEB, hem YÖK, hem de TÜİK tarafından, her yıl yayınlanmalıdır. Anılan kurumlar, okul- öğrenci-öğretmen sayılarını yayınlamakta, ancak okulların gelirlerine ve harcamalarına ilişkin verileri yayınlamamaktadırlar.

– Okulların gelirleri ve harcamalarına ilişkin veriler, yerel düzeyde il milli eğitim müdürlükleri tarafından her yıl yayınlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (2008). *Eğitim Planlaması*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Akdoğan, A.(2008). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi,
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Güngör, G., Göksu, A. (2013). Türkiye’de Eğitimin Finansmanı Ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi*, 20, 59-72
- Gürsoy, B. (1978). *Kamusal maliye*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF.
- Karakütük, K. (2023). *Eğitim Planlaması*. Ankara: Pegem A Yayınevi.
- Kurul, N. (2012). *Eğitim Finansmanı*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Nadaroğlu, H. (1996). *Kamu maliyesi teorisi*. İstanbul: Beta.
- Pehlivan, O. (2008). *Kamu maliyesi*. Trabzon: Derya Kitabevi.
- Tuzcu, G. (2021), *Eğitim Ekonomisi*, Ankara: Pegem A Yayınevi.
- Tuzcu, G. (2025), İmam-Hatip Liselerinin Gelir Kaynakları ve Harcama Alanları, *Eğitim Ekonomisi ve Planlaması - Prof. Dr. Kasım Karakütük’e Armağan*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ocak 2025, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). Hane Halkı Tüketim Harcamaları.<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-2022-49690>.
- Uluatam, Ö. (2003). *Kamu maliyesi*. Ankara: İmaj.
- Yardımcıoğlu, F. (2012). *Eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisi*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zhang, L. (2002). *Income distribution and the allocation of public education expenditure*. (Paper No. 02-25). Stanford Institute for Economic Policy Research'ten edinilmiştir, web adresi: https://siepr.stanford.edu/sites/default/files/publications/02-25_0.pdf.

EKLER**EK 1. İzinler**

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.11.2024-E.612656

T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

SAYI: 68282350/2024/20

Toplantı Tarihi:19.11.2024
Toplantı Sayısı:20
Toplantı Saati: 16:15

10.134.1.123
987
21.11.2024

KARAR 22- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi (İ.Ö) Tezsiz Yüksek Lisans Programı 232284063 numaralı öğrencisi Cihan TAŞKIN'ın danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Gökhan TUZCU sorumluluğunda yürüttüğü "Denizli'de Ortaokulların Finansman Kaynakları" başlıklı projesine yönelik başvuru formu ile usul ve etik açıdan verdiği beyan ve ekler tetkik edilmiş olup; proje sahibinin, başvurusunda yer alan bilgi, belge ve taahhütnamelere uygun bilimsel davranışlar sergileyeceği kanaati oluşmuştur. İş bu karar oy birliği ile alınmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.08.2024-E.572867

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU TOPLANTI TUTANAĞI

TOPLANTI TARİHİ – SAATİ : 28/08/2024 – 11:00
TOPLANTI NO : 34

KARAR-20: Proje Önerisi – Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi İ.Ö. tezsiz yüksek lisans programı 232284063 nolu öğrencisi Cihat TAŞKIN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığının; Eğitim Yönetimi İ.Ö. tezsiz yüksek lisans programı 232284063 nolu öğrencisi Cihat TAŞKIN'ın, proje önerisine ilişkin 23/08/2024 tarih ve 570852 sayılı yazısı okundu ve ekindeki proje önerisi ile "Not Durum Çizelgesi" incelendi.

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi İ.Ö. tezsiz yüksek lisans programı 232284063 nolu öğrencisi Cihat TAŞKIN'ın, Pamukkale Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 11/2. maddesi "Öğrenci, dönem projesi dersinin alındığı yarıyıl da dönem projesi dersine kayıt yaptırmak" gereğince proje önerisinin Anabilim Dalından geldiği şekliyle uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

Proje Konusu		Danışmanı
Önerilen Proje Konusu	Denizli'de Ortaokulların Finansman Kaynakları	Dr.Öğr.Üyesi Gökhan TUZCU
İngilizce Adı	Financial Sources of Secondary Schools in Denizli	